

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Plural Gender: Behavioral evidence for plural as a value of Cushitic gender with reference to Konso

Tsegaye, M.T.

Citation

Tsegaye, M. T. (2017, July 5). *Plural Gender: Behavioral evidence for plural as a value of Cushitic gender with reference to Konso*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/51345>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/51345>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/51345> holds various files of this Leiden University dissertation

Author: Tsegaye, M.T.

Title: Plural Gender: Behavioral evidence for plural as a value of Cushitic gender with reference to Konso

Issue Date: 2017-07-05

9. Nederlandse samenvatting

In dit proefschrift onderzoek ik hoe moedertaalsprekers van het Konso grammaticaal geslacht en getal verwerken. Ik presenteer bewijs dat is verkregen door verschillende experimenten waarbij proefpersonen plaatjes benoemden. In het Konso en in sommige andere Koesjitische talen is er een ongebruikelijke overlap van geslacht en getal. Dit interessante verschijnsel behelst een derde congruentieklasse, veelal ‘plural gender’ genoemd, bovenop mannelijk en vrouwelijk geslacht. Deze derde congruentieklasse (‘plural gender’) refereert naar een groep naamwoorden die in meervoud congrueren, zelfs als zij naar een entiteit refereren die enkelvoudig is. Een lopend debat in de taalwetenschappelijke literatuur gaat over de status van de ‘plural gender’ klasse in talen waarin men deze klasse vindt. Er zijn twee basishypotheses die met elkaar in contrast staan. De ‘plural-as-a-number feature’ hypothese beweert dat het niet nodig is om een derde geslachtsklasse voor naamwoorden die in meervoud congrueren aan te nemen wanneer die een enkelvoudige referent hebben, omdat dit geanalyseerd kan worden als een waarde van getal met kenmerken die wijzen op onregelmatigheid in de meervoudscongruentie. De ‘plural-as-a-gender feature’ hypothese daarentegen beweert dat meervoud een kenmerk van geslacht is, omdat geslacht en getal twee onafhankelijke congruentiesystemen hebben en omdat adjectieven voor beide categorieën congrueren maar op een verschillende wijze. Dit proefschrift verschaft psycholinguïstisch bewijs voor de analyse van de meervoudscongruentieklasse als een waarde van geslacht en niet van getal door het ‘plaatje-woord interferentie’ paradigma toe te passen op Konso, een Laagland Oost Koesjitische taal. Terwijl de

meeste psycholinguïstische studies over het verwerken van kenmerken van grammaticaal geslacht en getal beperkt zijn tot een aantal Europese talen in goed uitgeruste laboratoria, heeft dit proefschrift de studie uitgebreid naar Koesjitische talen gesproken in semi-landelijke gebieden in Ethiopië met weinig middelen. Eén van de aandachtspunten van dit proefschrift is de rol van op veldwerk gebaseerde psycholinguïstiek voor cross-linguïstisch onderzoek naar kenmerken van geslacht en getal tijdens spraakproductie. Een ander belangrijk punt is dat dit proefschrift aanvullend bewijs verstrekt over hoe gebonden geslachtsgemarkeerde morfemen worden verwerkt, één van de twistpunten in de huidige literatuur over theorieën over spraakproductie.

Hoofdstuk 2 gebruikt de plaatje-woord interferentie taak om te bepalen hoe grammaticaal geslacht verwerkt wordt tijdens spraakproductie in het Konso. Voorgaande studies over talen met grammaticaal geslacht hebben telkens laten zien dat grammaticaal geslacht invloed kan hebben op de spraakverwerking. Bijvoorbeeld, in een plaatje-woord interferentie taak, waarbij proefpersonen worden gevraagd om plaatjes te benoemen terwijl zij de bijkomende afleiderwoorden negeren, waren sprekers van het Duits en het Nederlands langzamer in de productie bij een plaatje als het naamwoord van dat plaatje en de afleider een verschillend geslacht hadden dan wanneer ze hetzelfde geslacht hadden (zie Caramazza et al., 2001; Schiller & Caramazza, 2003; Schiller & Costa, 2006; Schriefers, 1993; Schriefers & Teruel, 2000). Dit effect, waarbij het benoemen van een plaatje sneller gaat als het naamwoord op het plaatje en de afleider hetzelfde geslacht hebben wordt vaak het geslachtscongruentieëffect genoemd. Schriefers (1993) was de eerste

die schreef over het geslachtscongruentieëffect in de productie van naamwoordsgroepen in het Nederlands.

Van het Konso zegt men dat naamwoorden geassocieerd kunnen worden in drie klassen van geslacht, waarvan het derde het meervoudsgeslacht is, bovenop mannelijk en vrouwelijk geslacht (Orkaydo, 2013). Zoals eerder genoemd is het onduidelijk of het meervoud zich als geslacht of getal gedraagt in de verwerking van spraak en ook hoe naamwoorden met meervoud als geslacht verwerkt worden tijdens de spraakproductie. Hoofdstuk 2 presenteert twee plaatje-woord interferentie experimenten die onderzochten of naamwoorden met deze derde waarde van geslacht, meervoud, hetzelfde verwerkingspatroon laten zien ten aanzien van geslachtscongruente en geslachtsincongruente afleiderwoorden zoals we dat zien in het Nederlands en het Duits. In het eerste experiment benoemden de proefpersonen plaatjes door middel van naamwoorden daarbij het afleidernaamwoord dat tegelijkertijd gepresenteerd werd negerend. Er was een algeheel congruentieëffect van 19 milliseconden (ms) (de geslachtscongruente conditie was sneller dan de geslachtsincongruente conditie), maar dit effect was alleen significant in de subject analyse van het geslacht als doel. In het tweede experiment benoemden de proefpersonen plaatjes door middel van een naamwoord met een geslachtsmarkerend lidwoord (gemarkeerd door een suffix). Er werd een algeheel niet-significant congruentieëffect van 13 ms gevonden. Omdat de twee experimenten geen significant resultaat opleverden was het niet mogelijk om duidelijke conclusies te trekken.

Er zijn twee mogelijkheden voor het niet behalen van significante congruentieëffecten voor het Konso. De eerste mogelijkheid is dat ondanks alle voorzorgmaatregelen die waren

genomen wat betreft factoren zoals woordfrequentie, vertrouwdheid van het begrip, en de leeftijd van taalverwerving van de proefpersoon, het mogelijk is dat het congruentieëffect gemaskeerd werd door methodologische tekortkomingen gerelateerd aan de keuze van de stimuli en het ontwerp van de experimenten. Het feit dat de algehele latentietijd in beide experimenten erg traag was (gemiddeld langer dan 1,000 ms, veel langer dan in de meeste voorgaande studies) kan het congruentieëffect hebben gemaskeerd. De proefpersonen waren ook erg traag in het benoemen van bepaalde naamwoorden ongeacht de condities van de afleider, mogelijk door semantische interferentie tussen verschillende plaatjes en/of verschillende afleiderwoorden, en het gebruik van minder duidelijke of vertrouwde plaatjes. Daarbij komt dat in Experiment 1 (benoemen van bare nouns), het aantal afleiders in de incongruente conditie twee keer zo hoog was als het aantal afleiders in de congruente conditie omdat er drie types van geslacht waren in het experiment. De reden hiervoor was dat om het effect van naamwoorden met meervoud als geslacht onafhankelijk als targets en als afleiders te bestuderen, tegenover de andere twee geslachten, vrouwelijk en mannelijk, die onomstreden als waarden van geslacht beschouwd worden. Dit kan onbedoeld een maskerende impact hebben gehad op het congruentieëffect in het experiment omdat het totale aantal afleiders in de congruente conditie de helft was van het aantal afleiders in de incongruente conditie. In Experiment 2 (het benoemen met definiete naamwoorden), werden de afleiderwoorden gepresenteerd met geslachtsmarkerende definiete suffixen, die invloed gehad kunnen hebben op de antwoorden van de proefpersonen omdat dit de focus gelegd kan hebben op gelijkenis in vorm van target en afleider.

Een andere mogelijkheid is dat er geen congruentieëffect is, noch in het benoemen van alleen de naamwoorden zonder lidwoord, zogenaamde bare nouns, noch in de productie van gebonden geslachtsmarkerende morfemen. Eerdere studies over het Nederlands hebben laten zien dat er geen congruentieëffect is voor het benoemen van bare nouns (zie La Heij, Sander & Willeboordse, 1998) omdat het geslacht alleen geselecteerd wordt wanneer het nodig is voor de productie (zie Levelt, Roelofs & Meyer, 1999). Wat betreft de afwezigheid of aanwezigheid van een geslachtscongruentieëffect in de productie van gebonden morfemen met geslachtskenmerken zijn de bewijzen tot dusver tegenstrijdig en niet doorslaggevend. Aan de ene kant is het congruentieëffect beperkt tot de productie van naamwoordsgroepen met zelfstandige geslachtsmarkerende morfemen en behelst niet de productie van naamwoordsgroepen met gebonden geslachtsmarkerende morfemen (zie Costa, Kovacic, Fedorenko & Caramazza, 2003; Schiller & Caramazza, 2003; Schiller & Costa, 2006). Andere studies vinden het congruentieëffect zowel in de productie van naamwoordsgroepen met zelfstandige geslachtsmarkerende morfemen alsook in de productie van naamwoordsgroepen met gebonden geslachtsmarkerende morfemen (zie Bordag & Pechmann, 2008; Schriefers, 1993). De conclusies uit Hoofdstuk 2 zijn dat er óf geen congruentieëffect bestaat in de taal óf dat het effect gemaskeerd is. De onderzoeksvraag of meervoud een waarde van geslacht is of een waarde inherent aan getal kan alleen beantwoord worden met verdere experimenten. Vervolgexperimenten werden uitgevoerd in Konso met noodzakelijke aanpassingen zoals het mijden en/of vervangen van bepaalde stimuli (e.g. semantisch gerelateerde plaatjes en/of afleiders en de minder duidelijke plaatjes), het gebruik van geslachtsmarkerende elementen alleen voor target

uitingen en bare nouns voor afleiders, het gebruik van gelijke aantallen afleiders voor de congruente en de incongruente condities, en extra training van de proefpersonen om hun prestaties te verbeteren. De resultaten van de extra experimenten worden besproken in Hoofdstuk 3.

In Hoofdstuk 3 wordt over twee plaatje-woord interferentie experimenten gerapporteerd. In Experiment 1 produceerden sprekers van het Konso naamwoorden met een geslachtsmarkerend definitief suffix waarbij zij een auditief afleiderwoord moesten negeren. De benoemingslatenties waren significant korter wanneer de targets en de afleiderwoorden hetzelfde geslacht hadden, in vergelijking tot wanneer dit niet het geval was. In Experiment 2 moesten proefpersonen antwoorden op target plaatjes door één van twee zinstypes met gendermarkerende inflecties te produceren, met of zonder een overt onderwerp. Over het geheel, vergeleken met de geslachtscongruente conditie remden de geslachtsincongruente afleiderwoorden de benoemingslatenties significant af. Het feit dat het geslachtscongruentieëffect ook gevonden werd voor de productie van meervoudsnaamwoorden bewijst dat meervoud op dezelfde manier wordt verwerkt als mannelijk en vrouwelijk. Dit ondersteunt de analyse van meervoud als een waarde van geslacht. De resultaten laten ook zien dat een congruentieëffect verkregen kan worden in de productie van gebonden geslachtsmarkerende morfemen. Dit is consistent met de competitiehypothese over selectieprocessen van gebonden morfemen.

Hoofdstuk 4 verbreedt het onderzoek naar de status van het meervoudsgeslacht door het toevoegen van meervoudigheid in getal aan de experimenten. Met andere woorden, Hoofdstuk 4 onderzoekt of het zogenaamde meervoudsgeslacht op dezelfde manier verwerkt

wordt als de andere geslachten (mannelijk en vrouwelijk), die al erkend zijn als waardes van geslacht, of op dezelfde manier als meervoudig (multiple-reference) getal in plaatje-woord taken. Om dit te onderzoeken met een plaatje-woord taak, worden plaatjes van één of twee objecten gepresenteerd met een single-reference of een multiple-reference afleider met hetzelfde geslacht als de targets. In Experiment 1 moesten de proefpersonen antwoorden op plaatjes met geslachtsmarkerende definiëte naamwoorden; in Experimenten 2 en 3 moesten zij antwoorden door een zin te produceren met respectievelijk een uitgesproken onderwerp en een verondersteld onderwerp. Er werden significante effecten van geslachtscongruentie gevonden in de conditie waarbij één plaatje benoemd werd en waarbij de selectie van de geslachtsuffixen afhangt van het geslacht van de target, maar niet in de multiple-object picture naming conditie waarbij de geslachtsmarkerende suffixen altijd hetzelfde zijn. Het resultaat suggereert dat naamwoorden met meervoud als geslacht op dezelfde manier verwerkt worden als vrouwelijke en mannelijke single-reference naamwoorden, en anders dan multiple-reference naamwoorden. Dit ondersteunt een analyse van meervoud als geslacht en niet als getal in Konso. Het geeft ook aan dat het geslachtscongruentieëffect zich voordoet op het niveau van fonologische codering, en dat de selectie van geslachtsmarkerende suffixen competitieve processen met zich meebrengt.

Of de selectie van gebonden geslachtsmarkerende morfemen competitieve processen met zich meebrengt is een voortdurend debat in de literatuur over spraakproductie, zoals eerder vermeld (zie Janssen, Schiller & Alario, 2014; Jescheniak, Schriefers & Lemhöfer, 2014). De resultaten in Hoofdstuk 3 en 4 tonen de aanwezigheid van een geslachtscongruentieëffect in de productie van

gebonden geslachtsmarkerende morfemen aan. Dit betekent niet perse dat gebonden morfemen competitief geselecteerd worden. Dit is zo omdat het effect van congruentie uitgelegd kan worden door zowel competitieve (competitie tussen verschillende geslachtsmarkerende vormen in de incongruente conditie vertraagt de reactietijden) en niet competitieve (priming tussen convergerende geslachtsmarkerende vormen in de congruente conditie versnelt de reactietijden) selectiemodellen. In dit opzicht is een ‘simple picture naming’ taak, zonder afleiders, het geprefereerde paradigma om te bepalen of gebonden morfemen competitief geselecteerd worden.

Hoofdstuk 5 wendt een simple picture naming task aan om te onderzoeken of gebonden geslachtsmarkerende morfemen competitief geselecteerd worden in het Konso (waarin de meeste geslachtsmarkerende elementen gebonden morfemen zijn). In twee experimenten in het Konso benoemden de proefpersonen plaatjes van één of twee objecten met een zin met een single-reference of een multiple-reference geslachtsmarkerend werkwoord of met een bare noun (controle experiment). In deze experimenten werden de proporties waarmee geslachtsmarkerende elementen voorkomen gemanipuleerd. In Experiment 1a was de proportie van geslachtsmarkerende morfemen gelijk, maar in Experimenten 2a en 2b vereiste tweederde van de antwoorden de convergerende vorm (vrouwelijk of mannelijk) voor de single-reference en multiple-reference trials. De resultaten van de studie in Hoofdstuk 5 lieten een kosteneffect zien voor multiple-reference trials als de geslachtsmarkerende suffixen van single-reference en multiple-reference van elkaar verschilden. Dit was het geval bij de gebalanceerde proporties van geslachtsmarkerende morfemen (Experiment 1a). Wanneer de proportie van antwoorden met de

convergerende vormen in de single-reference en de multiple-reference trials verhoogd werd tot tweederde (Experimenten 2a & 2b), verdween het kosteneffect en werd het een bateneffect voor de multiple-reference trials waarvoor de single-reference en de multiple-reference suffixen identiek waren. Het resultaat van multiple-reference kosten voor de divergerende single-reference en multiple-reference geslachtsmarkerende definiete naamwoorden van Experiment 1a in Hoofdstuk 5 ondersteunt de voorspelling van het competitieve model, dat een interactie van geslacht en getal voorspelt met extra kosten in de productie van multiple-reference trials met divergerende vormen in de single-reference en de multiple-reference (een kosten-type interactie) als de proportie van geslachtsmarkerende morfemen tenminste gebalanceerd is in het experiment (zie Jescheniak et al., 2014). Deze patronen van resultaten suggereren dat gebonden geslachtsmarkerende morfemen in Konso competitief geselecteerd worden. Dit is in lijn met theorieën over spraakproductie die aannemen dat geslachtsmarkerende morfemen competitief geselecteerd worden (zie Schriefers, 1993; Schriefers, Jescheniak, & Hantsch, 2005; Lemhöfer, Schriefers, & Jescheniak, 2006; Bordag & Pechmann, 2008; Jescheniak et al., 2014).

Psycholinguïstische experimenten worden vaak uitgevoerd in laboratoria en vereisen een ingenieuze experimentele opzet, geavanceerde laboratoriumapparatuur zoals eye-trackers, elektro-encefalografie of zelfs functional magnetic resonance imaging, en grote groepen proefpersonen. Onze studie heeft aangetoond dat het mogelijk is om experimenten uit te voeren in een veldwerkcontext; ondanks de uitdagingen die er zijn. Wanneer men experimenten uitvoert op weinig bestudeerde talen in landelijke gebieden moet men onder andere omgaan met een minder toegankelijke en een minder

gunstige omgeving, werken met kleinere aantallen proefpersonen en omgaan met het gebrek aan passend stimulusmateriaal.

Globaal genomen laten de studies in dit proefschrift zien dat meervoud in het Konso een waarde van geslacht is en niet van getal. Bovendien ligt aan gebonden geslachtsmarkerende morfemen zoals definiëte suffixen en werkwoordinflecties in het Konso een competitief selectiemechanisme ten grondslag. Dit proefschrift speelt daarnaast een essentiële rol in het uitbreiden van psycholinguïstisch onderzoek naar geslacht naar meer dan alleen Westerse talen en in de introductie van een experimentele benadering van het bestuderen van geslacht in Koesjitische talen.